

Alan Walker (ur.)

THE FUTURE OF AGEING IN EUROPE
Making an asset of longevity
Singapore, Palgrave Macmillan, 2019

Za zadnje stoletje je značilno, da se je pričakovana življenjska doba podaljšala za približno 30 let. Pričakovana življenjska doba v Evropi je bila leta 1900 med 45 in 55 let, leta 2010 pa med 75 in 85 let. Staranje prebivalstva je velik izziv za različne institucije, a ni modro razmišljati le o potrebnih oskrbi za tiste skupine starih, ki potrebujejo pomoč, temveč bi morali razmišljati tudi o tem, kako aktivirati potencial dejavnega staranja, saj večina starejših ni nemočna. V knjigi so zbrani prispevki prav o tej temi. Nastali so v okviru petletnega projekta MOPACT – Mobilising the Potential of Active Ageing in Europe, ki je vključeval 32 institucij iz 13 držav (gl. www.mopact.group.shef.ac.uk) in je potekal od leta 2012 do 2017. Področja, ki so jih raziskovali, so predstavljena skozi poglavja v zborniku, in sicer: (1) strategije za dejavno staranje v Evropi, (2) doseganje gospodarske vzdržnosti v starajoči se družbi, (3) učinkovite in vzdržne pokojnine, (4) podaljševanje delovnega življenja, (5) spodbujanje zdravja in družbene vključenosti, (6) uporaba tehnologije. O družbeni opori starejšim v dolgotrajni oskrbi razmišljajo z zornega kota možnosti za socialne inovacije, o promociji politične vključenosti in participacije starejših pa s psihološke in sociološke perspektive. Cilj projekta je bil razviti čim več strategij za dejavno staranje in opolnomočenje starejših.

Od leta 1993 se število raziskav, politik in praks, ki promovirajo dejavno staranje,¹ povečuje, s tem da je bilo dejavno staranje (kratkovidno) povezano predvsem s podaljševanjem zaposlenosti. V projektu MOPACT avtorji nasprotujejo zožitvi pojma dejavno staranje zgolj na podaljševanje zaposlitve starejših in ga opredeljujejo kot kompleksen pojav in strategijo, ki sta obravnavana in uresničena interdisciplinarno. V središču pozornosti je dejavna participacija starejših in ne toliko delo kot zaposlenost. Avtorji večkrat zapišejo, da dejavno staranje ne pomeni le podaljševanja zaposlitve kot profitne dejavnosti, temveč tudi izmenjavo znanja, razvijanje različnih zmožnosti ... Kot okvir interpretacije za dejavnost se uporabljajo socialnoekološke teorije, ki zajamejo človeka-v-okolju, in teorije življenjskega poteka, ki obravnavajo človeka v celotni biografiji. Raziskave potrjujejo, da so za blagostanje v starosti pomembni izkušnje in dobri odnosi. Ob tem se bralec spomni

1 V slovenskem strokovnem okolju ni soglasja o uporabi besedne zveze »dejavno staranje« za *active ageing*; ponekod srečamo besedno zvezo »aktivno staranje«, drugod pa »dejavno staranje«.

na različne kritične razprave o koristnosti nekoristnega (Nuccio Ordine), o modrosti v starosti (Monika Ardelet), ki obdobje starosti predstavljajo kot enako pomembno za človeštvo kot obdobje mladosti ali odraslosti.

Za naše okolje je zanimivo, da je izračunani kazalnik dejavnega staranja (AAI, The Active Ageing Index)² za Slovenijo nizek, pod evropskim povprečjem (EU 28). Svoje mesto smo našli med Romunijo in Bolgarijo. Kazalnik vključuje štiri področja: zaposlitev; družbena participacija; samostojno, zdravo in varno življenje; zmožnosti za dejavno staranje. Vsako od teh področij ima še podrobnejšo členitev. Področje samostojno, zdravo in varno življenje denimo zajema dostop do zdravstvenih storitev, finančno varnost, učenje in telesno dejavnost.

Najvišji kazalnik imajo na Švedskem, v Švici in na Islandiji. Za Slovenijo avtorji kot prednost navajajo, da je pri nas dobra dostopnost zdravstvenih storitev, da imamo dobre izobraževalne dosežke in da so ljudje fizično varni. Kot slabosti pa ugotavljajo nizko stopnjo zaposlenosti v starostni skupini med 55 in 64 let, še posebej je nizka zaposlenost žensk v tej skupini. Kot pomanjkljivost navajajo tudi nizko politično participacijo, telesno dejavnost, mentalno blagostanje in uporabo IKT.

Razvoj strategij dejavnega staranja je povezan z mnogimi dejavniki (lokalna politika, evropska politika, zaposlovalne politike, finančni sistemi ...). Zagotoviti je treba ustrezno okolje, da lahko starejši participirajo na trgu dela (tisti, ki to želijo), da zdravo živijo in da so dejavni v drugih dejavnostih, na primer prostovoljstvu ali izobraževanju.

Avtorji in avtorice ugotavljajo, da je treba v evropskih državah razvijati nove strategije za dejavno staranje tudi zato, ker se povečuje skupina starejših od 80 let. Njihove ugotovitve kažejo, da bo k razvoju novih strategij za dejavno staranje pripomoglo tudi to, da se razvija pozitiven pogled na stare, da se prebivalci ozaveščajo o tem, da so stari lahko akterji sprememb in da lahko sami razvijejo družbene inovacije. Stereotipi o starejših (starizmi) so v našem okolju zelo trdovratni. Poleg rušenja stereotipov je treba prepoznati heterogenost med starejšimi glede na kronološko starost, bogastvo/revščino, izobraženost, zdravje in podobno. Možnost za dejavno staranje naj imajo vsi, ne le pripadniki družbenih elit. Inovacije morajo zajeti ekonomske in socialne možnosti (med drugim tudi izobraževalne dejavnosti za starejše), upoštevati raznolikost institucij, ki so lahko del medsebojnega povezovanja za socialne inovacije.

Zdi se, da je pred strokovnjaki in strokovnjakinjami veliko možnosti, da oblikujejo nove pristope za boljše življenje v starosti, za kar sta nujna tako povezovanje med različnimi področji kot povezovanje s skupinami starejših.

Tadej Košmerl

² AAI je skupni kazalnik za EU, ki kot kronološko mejo, nad katero so ljudje vključeni v kategorijo »stari«, šteje 55 let.